

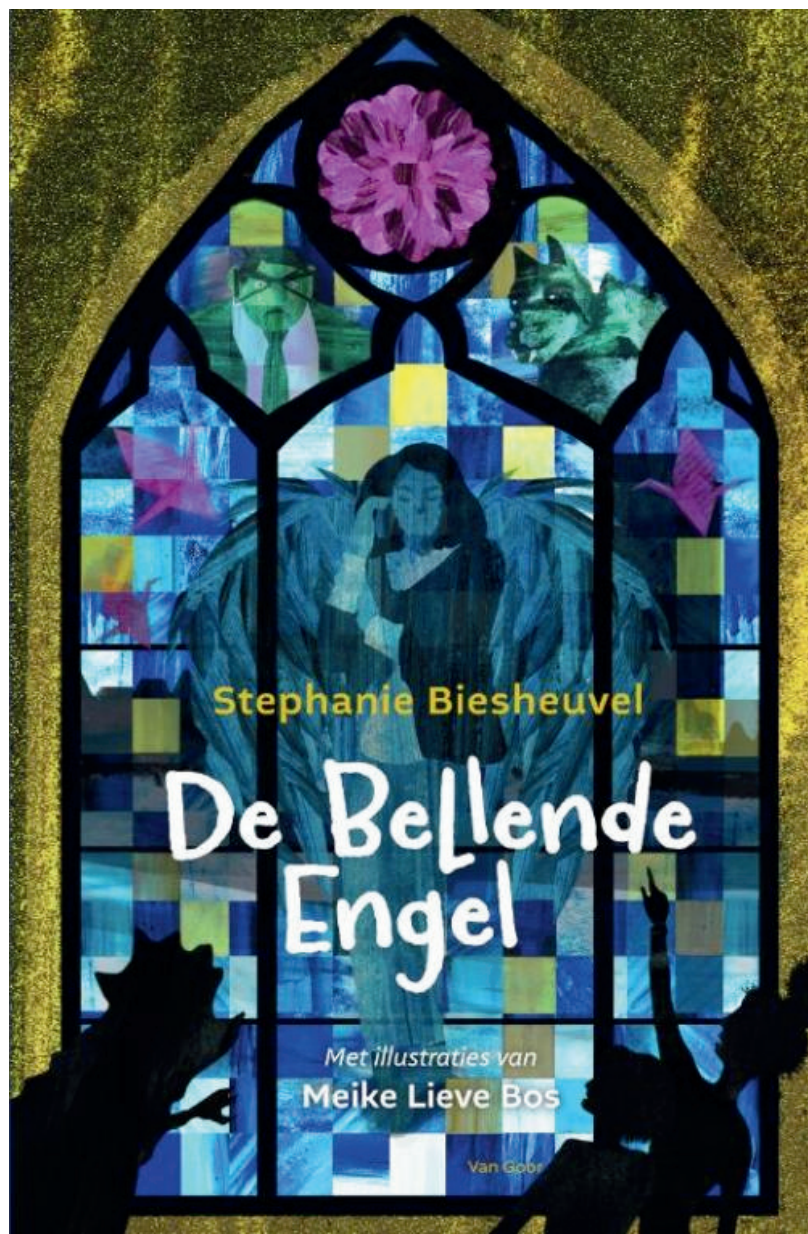
Lesbrief

Stephanie Biesheuvel
Illustrator Meike Lieve Bos
De Bellende Engel

Leeftijd vanaf 10 jaar

Thema's in het boek:

- Schermtijd en online communicatie
- Contact en ontmoeten
- Nieuws
- Jaloezie
- Macht en machtsmisbruik
- Cultuur

De Bellende Engel

Brugklasser Dahlia heeft een groot geheim. Zij is de enige in haar gezin die weet dat ze op het punt staan om uit huis te worden gezet. Hun vervallen woning wordt gesloopt om plaats te maken voor een nieuwbouwproject van Maarten Zwartwater, een van de machtigste inwoners van de stad. Het lijkt erop dat hij niet alleen met Dahlia's huis snode plannen heeft...

Dahlia besluit het callcenter van De Bellende Engel om hulp te vragen. Hier bieden in het diepste geheim levende standbeelden een luisterend oor aan kinderen met vragen, problemen en verwonderingen. Gelukkig schiet Gargo, een koppige waterspuwer, Dahlia te hulp. Kan Dahlia Maarten Zwartwater nog op tijd stoppen en lukt het haar en Gargo om de stad te redden?

De Bellende Engel is een verhaal vol spanning en avontuur én een boek dat over verschillende thema's gaat: denk aan schermtijd en nepnieuws, echt contact maken, machtsmisbruik, geheimen én historische beelden. Deze lesbrieff biedt verschillende opdrachten om over deze onderwerpen met leerlingen in gesprek te gaan.

Tip! Start voor het lezen van *De Bellende Engel* met een boekintrodactie om voorkennis te activeren en leerlingen nieuwsgierig te maken naar het verhaal.

Vraag leerlingen of zij wel eens in een kathedraal of kerk zijn geweest. Hebben zij ooit beelden bestudeerd? En glas in lood? Laat het boek zien, lees de titel voor. Vraag leerlingen te duiden wat ze op de kaft zien. Wie zien zij afgebeeld in het glas in lood? Waar zouden de meisjes naar wijzen?

Wijs naar *De Bellende Engel*. Vertel: 'Dit is *De Bellende Engel*. Hebben jullie ooit zo'n beeld in het echt gezien?'

Vertel dat *De Bellende Engel* echt bestaat op de Sint Janskathedraal in 's Hertogenbosch. 'Er is zelfs een telefoonnummer om *De Bellende Engel* te bellen... In dit verhaal heeft *De Bellende Engel* een bijzondere rol... Zullen we gaan lezen?'

Meer informatie over de Bellende Engel:

1. Leesplezier en leeservaringen

Nodig:

- Het boek
- Bijlage 1: kaartjes met vragen

Instructie:

Samen praten over een verhaal kan leesplezier vergroten. Je kunt op allerlei manieren over een verhaal praten. Organiseer een speeddate, een interview of groeps gesprek. Hieronder staat een voorbeeld beschreven.

- Kopieer de vragen uit bijlage 1 en deel deze uit aan de leerlingen. Zij mogen de vragen uitknippen en op drie stapeltjes leggen: ronde 1, 2 en 3.
- Maak groepjes van vier en doe een 'rondgesprek'. Dat werkt als volgt:
 - Leerling 1 pakt een kaartje van een stapel (ronde 1) en leest de vraag voor
 - Leerling 2 geeft antwoord
 - Leerling 3 vult aan
 - Leerling 4 vult aan en trekt een conclusie
 - De volgende ronde pakt leerling 2 een vraag van de stapel etc.
- Begin met kaartjes uit ronde 1. Dit zijn begripsvragen.
- Ga daarna door met vragen over leeservaringen (ronde 2) en vragen naar aanleiding van het verhaal (ronde 3).

2. Emoties en geheimen

Nodig:

- Het boek, pagina 132/133
- Een schrift per leerling

Instructie:

Sommige personages in het boek dragen een geheim met zich mee. Dahlia heeft zwarte enveloppen verstopt en houdt dit geheim voor haar moeders. Gargo werkt in het geheim met Zwartwater samen. Zwartwater werkt in het geheim aan zijn Endgame én houdt ook iets uit zijn jeugd geheim. Wat vinden leerlingen van deze geheimen en onderliggende emoties?

- Vraag leerlingen vier hoofdpersonages in hun schrift op te schrijven: *Gargo, De Bellende Engel, Dahlia en Maarten Zwartwater*. Schrijf daarna een aantal emoties op het bord: *woede, verdriet, schaamte, wrok, jaloezie, angst, schuldgevoel*. Vraag leerlingen een verband te leggen: welke emotie vinden zij passen bij welk personage? En waarom? Hebben zij daar een voorbeeld bij? Missen zij nog een emotie?
- Vraag leerlingen om in tweetallen de emoties te bespreken en een voorbeeld uit het verhaal te geven. Bespreek dit daarna klassikaal. Hebben leerlingen dezelfde verbanden gelegd? Of juist verschillend?
- Doe nog een ronde, maar dan met eigenschappen, zoals *zorgzaam, gemeen, trots, koppig, lief, egoïstisch, eigenwijs, doorzetter*. Vraag leerlingen de eigenschappen te koppelen aan een personage. Hoe gedraagt een personage zich? Welke eigenschap vinden zij passen bij welk personage? Waarom? Vraag door:
 - Kun je een voorbeeld geven?
 - Begrijp je waarom deze persoon zich zo gedraagt?
 - Verandert iemand in het verhaal van gedrag?
 - Bespreek dat een personage zowel zorgzaam als koppig als gemeen kan zijn.
- Verdeel nu de klas in vier groepjes. Verdeel de hoofdpersonen over de vier groepen. Eén groep richt zich op Gargo, één op de Bellende Engel, één op Zwartwater en één op Dahlia.

- Vertel: 'Een personage gedraagt zich op een bepaalde manier. Hoe komt dat? En verandert deze persoon tijdens het verhaal?' Beantwoord de volgende vragen:
 - BEGIN: Hoe gedraagt deze persoon zich? Hoe komt dat?
 - TIJDENS HET VERHAAL: Wat doet deze persoon?
 - EINDE VAN HET VERHAAL: Hoe verandert deze persoon tijdens het verhaal? Wat doet deze persoon aan het einde?

Bijvoorbeeld: Gargo is ontevreden in de kathedraal. Hij is boos.

- BEGIN: Wat doet Gargo? Waar komt zijn boosheid vandaan? Begrijp je waarom hij boos is? Wat vindt hij van Engel en van haar plannen met het callcenter?
- TIJDENS: Waarom gaat hij naar Zwartwater toe? En waarom spreekt hij met Dahlia af?
- EINDE: Wat doet hij aan het einde van het verhaal?

Illustraties © Meike Lieve Bos

- Lees voor:

‘Wat doe jij hier, Gargo?’ zei Engel boos. ‘Heb je een medeplichtige meegenomen?’ Gargo versteende. Hij bleef bij de deur staan, zodat Zwartwaters camera hem niet zou filmen. ‘Dahlia, blijf hier!’ fluisterde hij. Dahlia keek hem fronsend aan en liep naar de kooi toe. ‘Ik weet niet wat je bedoelt, Engel. Wij komen je bevrijden. Ik ben Dahlia en ik sta aan jouw kant.’ Engel keek van Gargo naar Dahlia en weer terug. ‘Aan wiens kant sta jij nou eigenlijk, Gargo?’ De woorden van Engel klonken door de hele ruimte en waren als kleine gifpijltjes die recht in zijn hart kwamen. Ze was boos en hij snapte haar heel goed. Als er een machine bestond waarmee hij terug in de tijd kon reizen, was hij meteen ingestapt en had zichzelf een schop gegeven. En Maarten Zwartwater trouwens ook. ‘Ik ben bang dat ik er een zootje van heb gemaakt en ik probeer het recht te zetten,’ zei Gargo. ‘Je moet mij vertrouwen, Engel, echt waar.’ Ze moest hem geloven, anders zou het helemaal misgaan. ‘Het is Maarten Zwartwater. Hij is degene die hierachter zit en iedereen heeft misleid.’ ‘Ik ben bang dat dit door mij komt. Het is mijn schuld,’ zei Engel. ‘Zwartwater komt wraak op mij nemen.’ ‘Wraak nemen? Waarom zou hij wraak op jou willen nemen?’ vroeg Dahlia. ‘Ik heb hem ooit, toen hij kind was, een verkeerd advies gegeven. Het pakte helemaal verkeerd uit en daardoor werd hij van school weggepest,’ zei Engel met een zucht en ze keek Gargo weer aan. Het lijkt wel of iedereen zich schuldig voelt, dacht Gargo. Terwijl de enige echt schuldige snode plannetjes aan het smeden was in zijn grote toren. Hij leunde tegen de deur en voelde zich moedeloos worden.

- p. 132/133 uit *De Bellende Engel*

- In het verhaal voelen De Bellende Engel, maar ook Gargo, zich schuldig. Wat vind jij? Is er iemand schuldig? Kun je iemand vergeven als iemand een fout maakt? Wanneer wel en wanneer niet?

3. Discussie over schermtijd

Nodig:

- Bord
- Rode en groene kaartjes

Instructie:

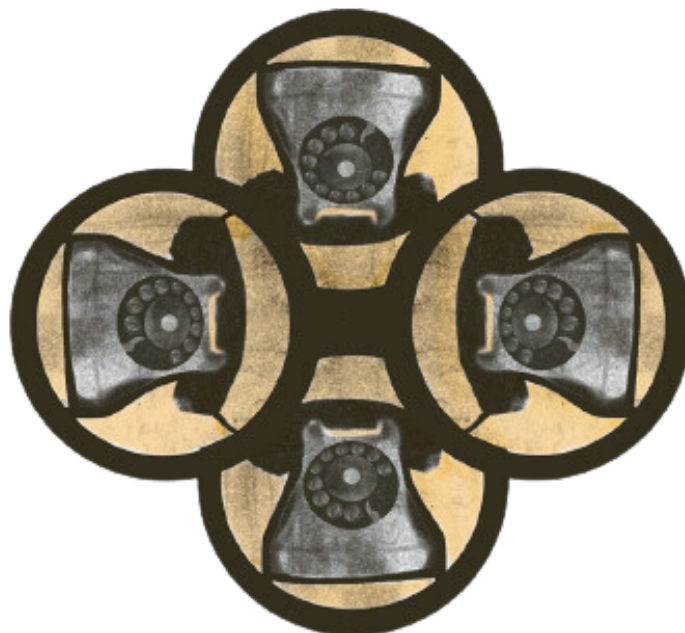
Gargo de waterspuwer vindt het vreselijk dat alles tegenwoordig digitaal is. Hij wil dat mensen echt contact maken en houdt er niet van dat kinderen en volwassenen steeds meer op hun schermje kijken. Wat vinden leerlingen? Zitten we te veel op ons scherm? In deze opdracht werk je toe naar een discussie met kinderen. Doe eerst een paar opdrachten over schermtijd en bereid daarna een discussie voor.

- Peil eerst in de klas hoe en hoeveel leerlingen gebruikmaken van een scherm. Laat kinderen steeds hun hand opsteken:
 - Wie gamet er thuis wel eens?
 - Wie kijkt er thuis tv of films?
 - Werkt er iemand wel eens op een laptop?
 - Wie heeft er een mobiele telefoon?
 - Welke schermen bekijk je dagelijks nog meer?
- Vertel: 'We gaan vandaag discussiëren over schermtijd. Met schermtijd bedoel ik de tijd die je achter een digitaal scherm doorbrengt, bijvoorbeeld een telefoon, een laptop, tv, Nintendo of iPad.' Laat leerlingen in stilte bedenken hoeveel uur per dag zij op een scherm doorbrengen. Stel dan de vraag: 'Hoeveel uur per dag zit jij op een scherm?' Lees (langzaam) voor:
 - Een half uur per dag of minder
 - Een half uur tot een uur per dag
 - Twee uur per dag
 - Drie uur per dag
 - Vier uur per dag
 - Meer dan vier uur per dag

Laat leerlingen zelf een conclusie trekken: hoeveel uur per dag zitten leerlingen in deze klas gemiddeld op een scherm?

Vraag aan kinderen: wie vindt van zichzelf dat die soms te veel op een scherm zit? Waarom? Wanneer? Wie heeft er thuis wel eens discussie over schermtijd? En wie heeft er regels? Wat vind je van die regels?

- Maak een bruggetje naar het boek. Gargo houdt niet van het scherm.
 - Wat vindt Gargo van de schermtijd? En Engel?
 - Hoe zorgt Zwartwater ervoor dat alle volwassenen verslaafd worden aan hun telefoon en zijn Endgame? Wat vind je ervan dat volwassenen op een gegeven moment allemaal meedoen aan de Zwartwater Endgame?
- Deel rode en groene kaartjes uit. Ga als volgt te werk:
 - Lees een stelling voor
 - Vraag leerlingen met rood (oneens) of groen (eens) te laten zien hoe zij denken over de stelling
 - Vraag leerlingen in tweetallen dit te bespreken en argumenten te bedenken
 - Vraag daarna plenair om een toelichting en ontlok een kleine discussie:
 - Stelling 1. Ik zit te veel tijd op mijn telefoon
 - Stelling 2. Ik vind dat mijn ouders/verzorgers te veel tijd op hun telefoon doorbrengen
 - Stelling 3. Het telefoonverbod op (middelbare)scholen is een goed idee
 - Stelling 4. Social media is heel nuttig voor kinderen
 - Stelling 5. Social media moet verboden worden voor kinderen
 - Stelling 6. Ouders moeten controleren hoelang een kind op een scherm zit.

4. De tijd verandert

Nodig:

- Bord
- Het boek, pagina 20
- Bijlage 2: foto's van oude voorwerpen (of echte voorwerpen als je die hebt)

Instructie:

De tijd verandert. Hoor je je opa ook wel eens zeggen: 'Dat was vroeger beter.' Gargo vindt dat de tijd snel verandert en dat dit niet altijd positief is.

- Lees voor:

'Begin jij nou ook al? Wat is er *goed* aan die callcenterdiensten? Wat is er heerlijk aan het callcenter? Het hele dak is verpest met die kabels en af en toe een beetje rust zonder het gekwetter van dat callcenter zou ook fijn zijn!' foeterde Gargo, terwijl hij een schop gaf tegen de bedrading. Haan keek Gargo aan en veranderde toen snel van windrichting. Gargo nam zijn fijne, eigen plekje in, voor de luchtbogen, en hij voelde zich meteen een stuk beter. Hij zuchtte. Het was niet dat hij het niet fijn vond om kinderen te helpen, integendeel zelfs. Maar vroeger, toen hij nog Hoofd Afwatering Kathedraal was, hadden mensen dat hele callcenter niet nodig gehad. Nu staarden ze alleen maar naar die schermpjes in alle formaten en keken ze niet meer naar elkaar om. Of naar hem.'

- p. 20/21 uit *De Bellende Engel*

- Bespreek na: wat vindt Gargo een negatieve ontwikkeling? Wat was volgens hem vroeger beter?
- Deel leerlingen in groepjes van vier in. Zij krijgen allemaal vier voorwerpen die nu niet vaak meer gebruikt worden (foto's of echte voorwerpen). Zorg dat dit voorwerpen zijn die leerlingen niet kennen.
- Alle groepjes mogen bedenken wat de voorwerpen zijn. Geef vragen mee:
 - Waar werd dit voorwerp voor gebruikt?
 - Hoe werd het gebruikt?
 - Gebruiken we er nu in de huidige tijd iets anders voor?
 - Hoe zou dit voorwerp heten?
- Vraag leerlingen per voorwerp een naam te bedenken. Dit kan ludiek!
- Vinden leerlingen dit leuk? Laat hen dan een reclameposter maken van hun voorwerp met een mooie slogan.
- Vraag ieder groepje een voorwerp en reclameposter te presenteren: ' Dit is volgens ons...'
- Vertel daarna waar het voorwerp vroeger echt voor gebruikt werd. Had iemand dat goed geraden?
- Geef een opdracht mee voor thuis. Leerlingen mogen iemand in hun omgeving interviewen, een familielid of iemand anders die de pensioengerechtigde leeftijd heeft. Het doel van het interview is dat leerlingen bevragen: wat is er met de tijd verbeterd? Wat was vroeger juist beter? Het mag concreet gaan over voorwerpen die we gebruiken, maar ook over digitalisering, de manier waarop we met elkaar omgaan of een andere ontwikkeling.
- Laat leerlingen in de klas een paar vragen voorbereiden.
- Spreek een moment af waarop de thuisopdracht klaar is. Koppel de resultaten uit de interviews terug door leerlingen in tweetallen uit te laten wisselen.
- Bespreek klassikaal:
 - Welke ontwikkeling vinden de geïnterviewden vaker goed?
 - Wat vinden de meeste geïnterviewden vroeger beter? Wat vind je daarvan? Kun je je daar iets bij voorstellen?

Tip! Op TikTok zijn grappige filmpjes waarin verschillende generaties uitbeelden hoe ze bepaalde handelingen uitvoeren. Generatie Z doet dat heel anders dan de boomers. Denk bijvoorbeeld aan een autoraam opendoen, een telefoon opnemen of bellen, een foto maken, een nummer intoetsen etc. Bekijk een filmpje en vraag kinderen wat zij herkennen en wat niet.

Voorbeeld:

5. Standbeelden

Nodig:

- Bord
- Website met de veertien engelen van de Sint Janskathedraal
- Bijlage 3: opvallende beelden

Instructie:

Wist je dat op heel veel plekken opvallende standbeelden zijn? In deze opdracht bestudeer je beelden.

- Vertel leerlingen: ‘Wisten jullie dat De Bellende Engel echt bestaat? Vertel: De beeldhouwer Ton Mooy heeft voor de Sint-Janskathedraal in ‘s-Hertogenbosch heel veel beelden gehakt, waaronder veertien engelen. Ook De Bellende Engel.’
- Laat een aantal andere engelen zien op het bord.
- Bespreek met elkaar: hoe verschilt De Bellende Engel van de andere engelen? Waarom denk je dat Ton Mooy deze Bellende Engel heeft gemaakt?
- Standbeelden vertellen vaak een verhaal. Op de Sint Janskathedraal in ‘s-Hertogenbosch staan veel verschillende beelden. Verdeel de klas in groepen van vier en geef ieder groepje van vier een foto van een standbeeld dat op de Sint Jan staat. Geef hen ook een laptop, zodat zij informatie kunnen opzoeken. Vraag hen uit te zoeken:
 - Hoe ziet dit beeld eruit? Welke symbolen zie je? Wat betekenen die?
 - Wat is het verhaal achter dit beeld?

- Er zijn wel meer bijzondere beelden in de wereld. In veel kerken zijn ook grapjes verstopt. Geef ieder groepje een foto van een opvallend beeld uit bijlage 3. Laat hen een beeld bekijken:
 - Hoe ziet het beeld eruit?
 - Wat vind je van het beeld?
 - Stel dat dit beeld ook tot leven zou kunnen komen, wat zou het dan voor soort beeld zijn?
- Laat alle beelden zien in bijlage 3. Daag kinderen uit om een korte sketch te bedenken met deze standbeelden samen. Stel dat deze beelden allemaal tot leven komen. Hoe zouden ze dan met elkaar omgaan? Wat zouden ze doen? Kinderen mogen in groepjes van vier een script bedenken van een korte sketch met de standbeelden.
- Laat ieder groepje hun sketch opvoeren!

Tip! Is het mogelijk een kathedraal of kerk in de buurt te bezoeken? Ga met de klas ernaartoe. Geef alle leerlingen een notitieboekje mee en kijk goed om je heen. Teken opvallende standbeelden na!

Extra: kennen kinderen levende standbeelden? Hebben zij wel eens iemand op straat gezien, verkleed als standbeeld? Iemand zit dan superstil, zoals een standbeeld. Vaak als je dan wat geld neerlegt, maakt het levende standbeeld een beweging. Oefen met de klas het principe van levende standbeelden. Kies een positie en blijf daarin stilstaan. Wie houdt dat het langste vol?

6. Nepnieuws?

Nodig:

- Het boek, pagina 110
- Bijlage 4: nepnieuws controleren
- Bijlage 5: krantenberichten
- Drie voorbeelden van 'nepnieuws'
- Filmpje van het Jeugdjournaal:

Instructie:

- Lees het krantenbericht op pagina 110 nog eens voor:

Door onze onderzoeksredactie:

Na maandenlange research is deze krant gestuit op een schandaal. Achter het beroemde callcenter De Bellende Engel, dat er speciaal voor kinderen is, schuilt een geheim. Het blijkt dat het callcenter wordt gerund door standbeelden van de kathedraal die tot leven komen. De leider van deze groep is het standbeeld De Bellende Engel zelf. Zij is de spin in het web van een wereldwijd netwerk van levende standbeelden dat stiekem data verzamelt van onschuldige kinderen.

Sinds de opening van het callcenter kunnen kinderen vanuit bijna elk land ter wereld bellen met het callcenter. Daarbij worden zij gedwongen om hun leeftijd, bankrekeningnummer, adres en telefoonnummer af te geven. De gegevens van de kinderen worden verzameld in een magische cloud en De Bellende Engel verkoopt deze gegevens voor flinke bedragen door aan andere bedrijven. Bedrijven kunnen met deze informatie gerichte campagnes opzetten en kinderen en hun ouders bereiken met hun buitenreclame of tv- en YouTube-reclames. Alleen een werkelijk koud en liefdeloos standbeeld als De Bellende Engel kan zonder schuldgevoel de gegevens van onze kinderen verkopen. Het hypermoderne callcenter, waarvan de locatie tot nu toe altijd geheim is gebleven, blijkt gevestigd in de kathedraal zelf.

Wat zijn de gevolgen voor de wereld en onze stad, nu blijkt dat er standbeelden zijn die tot leven komen en onze kinderen bedreigen? Het gevaar leek altijd vanuit de hoek van de robots en ai te komen, maar het blijken stenen beelden te zijn. Is het nog wel verstandig om de kathedraal open te houden? Lees meer over dit schandaal op pagina drie.

- Laat leerlingen in tweetallen bespreken:
 - Wat klopt hier niet in dit nieuwsbericht?
 - Wie heeft dit nieuwsbericht gemaakt?
 - Wat gebeurt er nadat mensen dit bericht lezen?
 - Waarom denk je dat mensen dit bericht geloven?
- Bespreek plenair na: ‘Het bericht in de krant was nepnieuws, nieuws dat niet waar is en verzonnen is. Het bericht kwam in de krant dat de krant gehackt was.’ Vraag door:
 - Hoe weet je of iets nep of echt is?
 - Heb je wel eens een bericht gezien waarover je twijfelde of het nepnieuws was of niet?
 - Vind je nepnieuws gevaarlijk? Wanneer kan het nep zijn?
 - Kijk eventueel de *explainer* van het Jeugdjournaal om het bericht ‘nepnieuws’ te verduidelijken.
 - Vraag door: in het filmpje van het Jeugdjournaal is het nepnieuws over de waterballetjes best grappig. Maar wanneer is nepnieuws niet grappig meer?
- Laat de kaart uit bijlage 4 zien en bespreek wat je kunt doen als je twijfelt of een bericht echt of nep is.
- Laat drie krantenkoppen zien. Laat leerlingen per krantenbericht nadenken: zou dit echt of nepnieuws zijn? Hoe controleer je dat?
- Laat leerlingen tot slot een ludiek bericht bedenken over de school of de wijk: nepnieuws met een humoristisch tintje.

7. Echt contact

Nodig:

- Het boek, pagina 110
- Bijlage 4: hoe ontdek je nepnieuws
- Drie voorbeelden van 'nepnieuws'
- Filmpje van het Jeugdjournaal:

Instructie:

- Vraag leerlingen:
 - Heb je online vrienden?
 - Wat is het verschil tussen een vriend online en een vriend in het echt?
- Vertel dat je een korte quiz gaan doen met dilemma's. Leerlingen moeten steeds intuïtief kiezen: A of B.

	A	B
1 compliment in het echt	-----	100 likes op een bericht
1 nieuwe vriend	-----	20 nieuwe volgers erbij
Een spelletje spelen samen	-----	Een online game spelen
Een sportwedstrijd winnen	-----	FIFA online winnen

- Hebben leerlingen vaker A of vaker B? Vraag door:
 - Wat doe je liever online? Wat doe je liever fysiek?
 - Spreek je met je vrienden online af? Of fysiek? Wat vind je leuker? Wat is het verschil?
 - Schrijf je wel eens een kaartje naar een familielid? Of communiceer je alleen online?
 - Gargo mist 'het echte contact'. Snap je wat hij daar precies mee bedoelt?
 - Bedenk samen met leerlingen een actie voor de buurt om contact tussen buurtbewoners te stimuleren. Wat kunnen we doen om iedereen te betrekken en eenzaamheid tegen te gaan?

Bijlage 1. Vragenkaartjes

Ronde 1. Stel vragen om het verhaal te begrijpen:

<p>Waarom is Gargo ontevreden op de kathedraal? Waar is hij boos om?</p>	<p>Hoe kijkt Gargo aan het begin van het verhaal naar De Bellende Engel? En aan het einde van het verhaal? Wat is er veranderd?</p>	<p>Wat vindt Gargo over contact met anderen? Wat vindt hij moeilijk?</p>
<p>Hoe denk je dat Gargo denkt over vriendschap?</p>	<p>Wat vindt Gargo vervelend aan telefoontjes en online contact?</p>	<p>Wat voor plannen heeft Maarten Zwartwater met de stad?</p>
<p>Hoe misleidt Maarten Zwartwater Gargo?</p>	<p>Hoe vergroot Maarten Zwartwater zijn macht in de stad?</p>	<p>Welk probleem heeft Dahlia? Hoe wil ze dat aanpakken?</p>
<p>Hoe valt Maarten Zwartwater uiteindelijk door de mand?</p>	<p>Welke rol speelt de dochter van de burgemeester bij de oplossing?</p>	<p>Hoe komt het dat de inwoners van de stad niet in opstand komen tegen Maarten Zwartwater?</p>
<p>Hoe komt het dat De Bellende Engel ineens heel onpopulair wordt, terwijl ze eerst geliefd was?</p>		

Bijlage 1. Vragenkaartjes

Ronde 2. Jij en het verhaal

<p>Welk woord omschrijft het boek het beste: spannend, grappig, interessant, verrassend?</p>	<p>Is er iets in het verhaal dat je heeft verbaasd?</p>	<p>Wie zou dit boek echt moeten lezen vind je?</p>
<p>Op welk personage in het verhaal lijkt je zelf een beetje? Op wie helemaal niet?</p>	<p>Hoe snel heb je het boek gelezen?</p>	<p>Welk stukje uit het verhaal herinner je het beste?</p>

Ronde 3. Doorpraten...

<p>Welk beeld zou jij wel eens willen ontmoeten? Wat zou je vragen?</p>	<p>Gargo werkt met Maarten Zwartwater samen. Vind je dat hij zijn fout om met Zwartwater samen te werken, recht zet? Kun je fouten altijd goedmaken? Wanneer wel/niet?</p>	<p>Ben je zelf wel een jaloers geweest? Weet je nog op wie of wat? Wat deed je toen?</p>
<p>Aan het einde zijn alle volwassenen verslaafd aan de Engame. Niemand let meer op. Voel jij je wel eens verslaafd aan je telefoon of aan een game? Of aan iets anders? Hoe voelt dat?</p>	<p>Gargo ergert zich eraan dat iedereen altijd op z'n scherpje kijkt. Wat vind jij ervan als mensen veel op hun telefoon zitten? Bijvoorbeeld tijdens het eten? Of in een groep?</p>	<p>De kathedraal wordt net op tijd gered. Zijn er historische gebouwen op de plek waar jij woont? Vind je dat die beschermd en bewaard moeten worden, waarom wel/niet?</p>

Bijlage 2. Foto's van oude voorwerpen

Bron: Curioctopus

Bijlage 4. Hoe ontdek je nepnieuws?

HOE NTDEK JE NEPNIEUWS

CHECK DE BRON

Klik het artikel weg om de site, missie en contactgegevens te onderzoeken.

LEES VERDER

Een schandalige kop kan geschreven zijn voor veel clicks. Wat is het hele verhaal?

CHECK DE AUTEUR

Zoek de auteur op. Is hij geloofwaardig? Is hij echt?

GEBRUIKTE BRONNEN?

Klik op die links. Bepaal of die informatie het verhaal ondersteunt.

CHECK DE DATUM

Oud nieuws hoeft niet relevant te zijn voor actuele gebeurtenissen.

IS HET EEN GRAP?

Als het te bizar klinkt, kan het satire zijn. Onderzoek de website en auteur.

CHECK VOORORDEEL

Denk na of je eigen overtuiging invloed heeft op je oordeel.

VRAAG DE EXPERTS

Vraag een bibliothecaris of bezoek een fact-checking website.

Vertaald door: Patrick Heemstra

IFLA

International Federation of Library Associations and Institutions

Bijlage 5. Krantenbericht

S De Speld
11 augustus 2018 · G

"Waria is te herkennen aan haar gele mantel en is iets dikker dan Maria. Als ze weer eens wordt verslagen roept ze heel hard 'Mamma mia! Dat moet gelovigen eraan herinneren dat Maria de enige echte heilige moeder is.'"

SPELD.NL
Katholieke Kerk presenteert Waria, de gemene toegenanger van Maria - De Speld

6,4 d. · 2 d. opmerkingen · 222 keer gedeeld

Story

Twan Huys geeft zijn geheim bloot: hoe hij 2,3 miljoen euro won nadat hij failliet was. Hij beweert dat iedereen dat kan en laat zien hoe!

NEUWS

HLN NIEUWS SPORT SHOWBIZZ NINA REGIO VIDEO PUZZEL PODCAS

Om het christelijke feest van Driekoningen af te sluiten, krijgen de kinderen van Vale de Salgueiro van oudsher echte sigaretten aangeboden die ze prompt oproken. © AP

Bizarre traditie: kinderen roken sigaretten voor Driekoningen

BIZAR In een afgelegen Portugees dorpje heerst een vreemde traditie. Om het christelijke feest van Driekoningen af te sluiten, krijgen de kinderen van Vale de Salgueiro van oudsher echte sigaretten aangeboden die ze prompt oproken. Sommige kinderen zijn amper vijf jaar. En nog vreemder: de autoriteiten staan dit gewoon toe.

EB 08-01-18, 11:38 Bron: AP